

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики викладання іноземних мов

Курсова робота
з педагогіки на тему: “Самооцінка як фактор соціальної адаптації
особистості”

студентки групи **СОа 18-20**
педагогічного факультету романо-
германської
та української філології,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.02 Мова і література
Іноземні мови та літератури, методика навчання іноземних мов і
зарубіжної літератури (англійська і друга західноєвропейська мова)

Усік Наталії

Науковий керівник –
канд. пед. наук, доцент Кудіна В. В.

Кількість балів –
Національна шкала –
Оцінка ЄКТС –

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ	6
1.1. Психолого-педагогічні засади самооцінки особистості школяра...6	
1.2. Вплив школи на соціальну адаптацію особистості.....	11
РОЗДІЛ II. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ УЧНЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	16
2.1. Сучасні методи виховання особистості.....	16
2.2. Роль батьків в адаптації дитини до школи та шкільного колективу.....	21
ВИСНОВКИ	30
РЕЗЮМЕ	32
RESUME	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34

ВСТУП

Актуалізація: Самооцінка є складним і динамічним особистісним утворенням та важливим параметром розумової діяльності. Основною функцією самооцінки є її регулятивний вплив на різні аспекти психічної діяльності дитини. Самооцінка впливає на взаємодію дитини зі своїм оточенням, на її рівень самокритичності та самовимогливості, а також на те, як дитина ставиться до своїх успіхів і невдач. Крім того, самооцінка має вплив на ефективність діяльності дитини та на подальший розвиток її особистості.

Дитяча самооцінка визначається тим, як дитина оцінює саму себе, свої здібності, характеристики та місце в групі однолітків. Ця оцінка може бути адекватною, коли думки дитини про себе відповідають її реальному становищу, або неадекватною, коли вони різко розходяться з тим, як її бачать інші люди. Залежно від ступеня адекватності, самооцінка може бути об'єктивною, заниженою або завищеною.

Для дітей з заниженою самооцінкою важливо підтримувати їхнє почуття власної гідності та створювати умови для успіху. Для цього можна надавати дитині позитивні відгуки за її досягнення, навіть якщо вони маленькі, допомагати їй зрозуміти свої сильні сторони та розвивати їх, а також давати можливість дитині навчатися з помилок і розуміти, що помилки є нормальною частиною процесу навчання та розвитку.

Також важливо, щоб дорослі допомагали дітям з заниженою самооцінкою уникати негативних ситуацій, які можуть підірвати їхню віру у себе, та допомагали їм знайти способи впоратися з критикою та невдачами.

Навпаки, діти з завищеною самооцінкою можуть відчувати себе більш впевнено, ніж вони насправді є, та переоцінювати свої здібності. Вони можуть бути необ'єктивні у своїх оцінках та ігнорувати критику. Для них

важливо створювати умови, які допоможуть їм розвивати об'єктивність та реалістичність у своїх оцінках. Наприклад, можна надавати їм конструктивну критику та давати їм завдання, які вимагають зусиль та розвитку їхніх навичок. Також важливо навчати їх знаходити способи впоратися зі стресом та невдачами, оскільки їхнє самопочуття може дуже постраждати, коли їхні очікування не виправдаються.

Дитина з високою самооцінкою має позитивне ставлення до себе і вважає себе винятковою особистістю. Вона не боїться приймати ризики, щоб розвиватись та досягати нових якісних рівнів. Така дитина має стійку психологічну стійкість і не дозволяє іншим впливати на своє рішення. Вона постійно працює над саморозвитком і бачить суперництво як засіб для досягнення нових результатів. Характерні риси такої дитини - впевненість у своїх здібностях, вміння вчитися на власних і чужих помилках, баланс між сприйняттям компліментів і критики, прямота в спілкуванні, дбайливе ставлення до свого фізичного, емоційного і духовного здоров'я. Важливою роллю у формуванні самооцінки дитини є дорослі, тому ця тема є актуальною для дослідження.

Над проблемою самооцінки як чиннику соціальної адаптації працювало безліч науковців, таких як К.Роджерс, А.Адлер, А.Маслоу, Ж.Піаже, Д. Пауерс та інші. Серед сучасних науковців можна виділити О.Капустян, О.Семенов, І.Бех та ін.

Предмет: особистість учня молодшого шкільного віку під час соціальної адаптації.

Об'єкт: самооцінка як чинник соціальної адаптації особистості.

Мета роботи: ґрунтовне та всебічне вивчення процесу формування особистості школяра за допомогою дослідження чинників розвитку людських і соціальних якостей та самооцінки індивідуальності як провідного чинника в цьому процесі.

Для того, щоб досягти поставленої мети у першу чергу необхідно виконати наведені нижче завдання:

- Дослідити сутність таких понять як «особистість» і «самооцінка» та проаналізувати співвідношення між ними;
- Порівняти соціальні чинники, які впливають на розвиток особистості.
- Визначити основні функції самооцінки людини, їхню роль у процесі соціалізації та самореалізації;
- Охарактеризувати особливості формування особистості школяра та зовнішні чинники, які впливають на процес його становлення.

Матеріали та методи дослідження: аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація психологічної, педагогічної, методичної літератури та нормативних документів з проблеми.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

1.1. Психолого-педагогічні засади самооцінки особистості школяра

Молодший шкільний вік є найважливішим етапом у розвитку особистості, який співпадає з періодом навчання в початковій школі.

Перехід від дошкільного віку до молодшого шкільного може бути складним процесом, який потребує підтримки та належної уваги батьків та вчителів. Тому важливо створити сприятливі умови для адаптації дитини до нових умов навчання та допомогти їй у формуванні основних навичок та знань, які стануть основою для подальшого успішного розвитку.

У дітей віком 6-7 років помітно виявляється бажання досліджувати нові речі, займати «доросле» місце у своєму житті і здійснювати дії, які мають значення не тільки для них, але й для людей навколо.

У шкільних умовах ця тенденція часто виявляється у бажанні отримати соціальний статус школяра. Для більшості дітей віком від 6 (7) до 10 (11) років це є період, коли вони кардинально змінюють свій спосіб життя, вступаючи в нову суспільно-корисну діяльність. Система відносин, в яких діти реалізують себе як суб'єкти духовної поведінки, згодом розширюється.

Діти молодшого шкільного віку активно залучаються у навчальний процес, вступають до шкільної спільноти, зазнають зміни у відносинах з дорослими та оточенням, а також набувають нових обов'язків.

Згідно з Л. Виготським, навчання створює зону найближчого розвитку, що сприяє розвитку внутрішніх процесів у дитини, які спочатку активізуються у співпраці з дорослими та однолітками, а потім стають

внутрішніми особливостями дитини. У молодшому шкільному віці нові види діяльності та умови спілкування сприяють формуванню оціночних відносин та самооцінки [6].

Під час цього етапу розвитку дітей стають видимими форми поведінки, які вже були сформовані раніше, а також з'являються вимоги до етичних аспектів поведінки. Оціночні стосунки ускладнюються і базуються на абстрактних оцінках досягнень та невдач. Батьки частіше реагують емоційно на ці оцінки, ніж обдуманно. Особливістю цього вікового етапу є перехід від безпосередніх до опосередкованих стосунків, які ґрунтуються на соціально встановлених нормах та правилах.

1. Дитина молодшого шкільного віку на цьому етапі стає свідомою користувачкою соціально обумовлених надбань психічної регуляції та дотримується моральних норм. Школярі починають цікавитися своїм внутрішнім світом, що допомагає їм краще пізнавати себе. Тому, те, як діти ставляться до себе під час взаємодії з іншими, має великий вплив на регулювання їх дій та вчинків [2].

Сьогодні зростають вимоги до поведінки, знань та умінь дітей молодшого шкільного віку, що відображається в оцінках їх досягнень і невдач, а також у реакціях батьків на це. Діти часто мають труднощі з вибором та передбаченням наслідків своїх дій, що може призводити до фрустрації та формування нестабільного образу себе. Разом з тим, у дитини молодшого шкільного віку вже більш об'єктивна, диференційована та узагальнена самооцінка.

Дослідники зазначають, що діти молодшого шкільного віку мають високу сензитивність (підвищену чутливість), гнучкість та пластичність психічних процесів, а також високий рівень емоційності. Саме на цьому етапі розвитку відбувається яскраве емоційно-моральне сприйняття

життєвих подій, формування етичних знань та самооцінки дитини молодшого шкільного віку [21].

Окрім того, на думку науковців, початок навчання в школі та період адаптації – це найбільш емоційні та складні події. Згідно з Л. Виготським, на цьому етапі дитина переходить від навчання за власною програмою до навчання за програмою, заданою дорослими та суспільством. У дітей молодшого шкільного віку формується новий тип взаємин між ними та дорослими, що з'являються на кордоні дошкільного і молодшого шкільного віку. Ці нові зв'язки мають безпосередній вплив на розвиток самооцінки дитини протягом усього цього вікового періоду.

У молодшому шкільному віці, ще на початковій стадії, відбувається розділення системи соціальних відносин на три відносно автономних сегменти: відносини між дитиною та вчителем, між дитиною та батьками, а також між дитиною та однолітками [4].

Система "дитина-вчитель" визначає відносини між дитиною та її близькими, а також стосунки дитини з однолітками. Ця система, як зазначають Б. Ананьєв та Л. Божович, стає основою життя дитини, оскільки від неї залежить засвоєння моральних знань, понять, норм, уявлень та принципів, а також формування самооцінки.

У соціальному середовищі молодшого школяра швидко збільшується кількість людей та змінюється його склад, що потребує значних зусиль для успішної соціальної взаємодії. На цьому віковому етапі дитина освоює соціальний та моральний досвід, регулюючи свою поведінку відповідно до моральних норм та цінностей. Щоденно дитина молодшого шкільного віку змушена здійснювати моральний вибір та взаємодіяти з іншими людьми. Вона дотримується моральних норм не тому, що боїться покарання, а тому, що не може діяти інакше.

До того ж варто пам'ятати про аксіологічний підхід, який застосовується педагогами, в соціальній роботі, адже він відіграє значну роль не лише для власне соціальної роботи, а й для соціуму в цілому. Його використання дозволяє особистості дати собі об'єктивну оцінку соціальної роботи, визначити справжнє місце і роль в своїй життєдіяльності, і в результаті – значно підвищити власну ефективність, а тобто, підвищити темпи соціального розвитку і вдосконалення.

Молодші школярі також формують мотиви моральної самооцінки, які можна розділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні мотиви пов'язані з моральним спрямуванням та моральною самооцінкою особистості. Зовнішні мотиви включають стимулювання від батьків та вчителів, культуру морального оцінювання та самооцінки в класі. [20]

Здорова самооцінка учня є важливим елементом його розвитку та успіху. Щоб допомогти дитині сформувати позитивне ставлення до себе, необхідно враховувати декілька важливих аспектів, таких як підтримка родини та близьких, позитивне ставлення вчителів, допомога в розвитку комунікативних навичок та здоровий спосіб життя.

Вчителі та шкільний колектив можуть допомогти учню знайти свої здібності, надихнути на розвиток та допомогти вирішувати проблеми зі своєю самооцінкою. Родина та близькі мають важливу роль у формуванні позитивного ставлення до себе та підтримці дитини у тяжких моментах.

Крім того, розвиток комунікативних навичок є важливим елементом формування здорової самооцінки, оскільки дитина повинна вміти висловлювати свої думки та почуття, а також слухати інших. Здоровий спосіб життя, включаючи регулярні фізичні вправи та здорове харчування, також впливає на самооцінку учня, допомагаючи йому відчувати себе краще та впевненіше фізично та морально.

Наприклад, вчені Джон Дьюї та Єва Мерівелд бачать позитивні стосунки з родиною та близькими як один з ключових чинників формування здорової самооцінки у дітей. У свою чергу, Б.Ф. Скіннер визначає важливість підтримки від вчителів у процесі навчання. Розвиток комунікативних навичок, зокрема здатність висловлювати свої думки та почуття, є важливим елементом формування здорової самооцінки за словами Карла Роджерса. Здоровий спосіб життя, який включає регулярні фізичні вправи та здорове харчування, також впливає на самооцінку, за словами Альфреда Адлера.

У школяра молодшого шкільного віку, ті якості, які більше хвилюють батьків, виходять на передній план. Це можуть бути такі риси, як підтримка престижу, що проявляється у розмовах вдома на тему отримання високих оцінок в класі, або слухняність, що може виявлятися у запитаннях типу "Чи тебе сьогодні в школі не ображали?"

Т. Галкін вважає, що у самосвідомості дитини молодшого шкільного віку змінюються пріоритети, коли рідні перестають цікавитись її навчальними досягненнями, а замість цього фокусуються на побутових моментах її шкільного життя (наприклад, як добре провітрюється класна кімната або яку діти споживають їжу під час обідньої перерви). У таких випадках, питання про те, що було в школі сьогодні, можуть бути досить байдужими, а відповідь на них буде формальною і скоріш за все зведеться до відповіді, що нічого особливого не відбувалося [10].

Загалом формування здорової самооцінки у школярів є процесом, який потребує комплексного підходу та врахування індивідуальних особливостей кожної дитини. Важливо створювати сприятливе середовище для її розвитку та допомагати знайти в собі потенціал для розвитку та досягнення успіху.

Для того, щоб допомогти учням сформувати здорову самооцінку, педагоги можуть використовувати різноманітні методи та підходи. Один із них – похвала та визнання досягнень учнів, що допомагає підвищити їх мотивацію та позитивне ставлення до навчання. Інший метод – допомога учням розвивати навички самоконтролю та саморегуляції, що сприяє їхньому успіху та здоровій самооцінці [2].

До того ж щоб дитина розуміла та оцінювала свої досягнення адекватно, важливо надати їй можливість самостійно встановлювати мету, визначати свої успіхи та недоліки, а також оцінювати свої досягнення. У цьому контексті допомогти можуть різноманітні методи, наприклад, самооцінювання та самомоніторинг.

При цьому важливо пам'ятати, що здорова самооцінка не є безумовним позитивним ставленням до себе та своїх досягнень. За словами психолога Карла Роджерса, здорова самооцінка полягає в тому, щоб бути відкритим до своїх почуттів та думок, приймати їх та розвиватися на їх основі, а не приховувати їх від себе та інших.

Отже, формування здорової самооцінки є важливим елементом успіху та розвитку школярів. Для досягнення даної мети, необхідно враховувати багато аспектів, таких як підтримка родини та близьких, позитивне ставлення вчителів, розвиток комунікативних навичок та здоровий спосіб життя. Використовуючи різноманітні методи та підходи, педагоги можуть допомогти учням розвивати здорову самооцінку, що сприятиме їхньому успіху та здоровому психічному стану.

1.2. Вплив школи на соціальну адаптацію особистості

Школа відіграє неабияке важливе значення в житті школяра, в тому числі і на соціальну адаптацію особистості. Соціальна адаптація – це процес взаємодії індивіда з соціальним середовищем, яке дозволяє йому

адаптуватися до соціальних, культурних та повсякденних вимог і викликів.

За періодизацією Д. Ельконіна, молодший шкільний вік відноситься до стабільної категорії. Під час цього періоду спостерігається поступове збільшення кількості змін, які в наступному віковому періоді стають основними новоутвореннями. При вступі до школи дитина перебудовує всю свою систему взаємин з дійсністю. У школі з'являється нова структура відносин з дорослими, оскільки з'являється людина, яка впливає на розвиток дитини.

Окрім того, саме школа може допомогти учням набути необхідних навичок та знань для успішної соціальної адаптації. Це може включати в себе навички спілкування, емоційного регулювання, працездатності, розвитку соціальної відповідальності та інших важливих соціальних особливостей. Крім того, школа може допомогти учням розуміти соціальні норми та цінності, що допоможе їм легше адаптуватися до свого соціального середовища.

Шкільне оточення також має значний вплив на соціальну адаптацію учнів. Шкільний соціум може стати місцем, де учні навчаються співпрацювати та взаємодіяти з різними людьми, що може допомогти їм розвивати соціальні навички та здатності. Крім того, наявність позитивних соціальних зв'язків та підтримки соціальних мереж у школі може сприяти підвищенню самооцінки учнів та їх соціальній адаптації.

Варто зазначити, що стратегія позитивного оцінювання ґрунтується на повазі до дитини та турботливому ставленні до її особистості. Якщо педагоги та батьки молодших школярів використовують цю схему при оцінці діяльності та поведінки дітей, то це сприяє розвитку адекватної самооцінки, вміння аналізувати і контролювати свої дії та вчинки.

Щоб розвивати позитивну самооцінку у школярів, рекомендується застосовувати такі тактики для батьків та педагогів:

1. Позитивно оцінювати особистість школяра та проявляти до нього прихильність (наприклад, сказати "Ти зробив все можливе").
2. Вказувати на помилки, які допустила дитина при виконанні завдання або при недотриманні правил поведінки (наприклад, сказати "Ти повівся неправильно, взявши чужу річ без дозволу").
3. Розбиратися з причинами помилок або недотримання правил поведінки.
4. Розглядати спільно з дитиною шляхи вирішення проблем поведінки, які можна застосувати в даній ситуації.
5. Проявляти впевненість, що дитина зможе впоратися з усім самотійно.

Під час спілкування з отриманням постійного зворотного зв'язку дитина переконується в своїй компетентності та гідності через позитивну рефлексію. Позитивне оцінювання, таке як похвала, схвалення та посмішка, є прикладами позитивного підкріплення, які підвищують самооцінку та створюють позитивне уявлення про себе у дитини на початковому етапі шкільного життя. Важливо також вчити дитину ставити реалістичні цілі та долати невдачі.

А. Захарова розподіляє якості на три групи, з яких учень взаємодіє з дорослими для їх пізнання та оцінки. Перша група – пізнавальні якості, де дорослий є джерелом інформації та організатором нових вражень. Друга група – ділові якості, де дорослий є партнером по спільній практичній діяльності, помічником та зразком правильних дій. Третя група – особистісні якості, коли дорослий виступає як особлива особистість, член суспільства та представник певної його групи. [8]

Педагог є посередником між школою та родиною та повинен створювати педагогічні умови для того, щоб кожен учень молодшого шкільного віку міг відчувати радість від досягнення успіху, вірити в себе та свої можливості. Ситуація успіху може стати поштовхом для розвитку особистості.

Грамотне формування самооцінки – це один з найважливіших чинників розвитку особистості дитини. Стійка самооцінка розвивається під впливом оцінки оточуючих, власної діяльності дитини і власної оцінки її результатів. Критерії, які використовує школяр при самооцінці, значно залежать від педагогів та батьків. Недостатня увага від батьків та вчителів щодо навчання, окремих вчинків та провин дитини, негативні висновки про особистість в цілому можуть призвести до заниженої самооцінки. Завищена самооцінка може виникнути через те, що навіть найменший успіх дитини батьки підносять до значних якостей та надбань.

Для того, щоб дитина змогла зрозуміти, чому її діяльність оцінюється в той чи інший спосіб, корисно створювати ситуації, які дозволяють їй реалістично оцінювати свої вміння та результати. [7]

Рівень успішності впливу дорослих на розвиток самооцінки дітей значною мірою залежить від їх професійної майстерності. Наукові дослідження показують, що точність оцінки себе та однолітків залежить від спрямування та стилю навчально-виховної діяльності, глибини знань педагога про взаємовідносини в колективі, а також про індивідуальні особливості та можливості кожної окремої дитини.

Використання педагогічного спілкування та педагогічної оцінки, які орієнтують та стимулюють, є важливими навичками у формуванні позитивної самооцінки у невпевнених у собі дітей. Це може бути досягнуто через створення ситуацій успіху, емоційної підтримки та похвали, що зміцнює впевненість в своїх силах та досягненнях. Це є добре

дослідженням та ефективним педагогічним підходом, який використовується в практиці.

Багато досліджень свідчать про те, що свідоме засвоєння учнями норм і правил колективу впливає на формування їх об'єктивних оціночних поглядів на себе і на оточуючих. Ці погляди залежать від методів виховної роботи, які використовує вчитель, від його знань про внутрішнє життя класу та індивідуальних особливостей кожного учня. Адекватність самооцінки визначається природою навчальної діяльності, усвідомленням об'єктивних складників цієї діяльності та її наслідків. Важливу роль у формуванні оціночних поглядів на себе грає відношення вчителя та однокласників до учня [10].

Однак, важливо зауважити, що соціальна адаптація є складним процесом, який залежить від багатьох чинників, таких як культурні різниці, індивідуальні особливості тощо. Тому, хоча школа може бути важливим етапом в соціальній адаптації, вона не є єдиним чинником індивідуального успіху в цьому процесі.

Крім того, важливо враховувати той факт, що шкільний досвід може відрізнятися для різних учнів. Наприклад, учні з різними культурними та мовними традиціями можуть мати різні досвіди соціальної адаптації. Також важливо зазначити, що індивідуальні рівні соціальної адаптації можуть різнитися в залежності від особистісних особливостей кожної людини. [3]

Отже, школа відіграє важливу роль на соціальну адаптацію особистості, проте це є складним процесом, який залежить від багатьох чинників. Важливо, щоб школа забезпечувала учням необхідні навички та знання для успішної соціальної адаптації, а також створювала сприятливе соціальне середовище, що підтримує розвиток соціальних навичок та позитивних соціальних зв'язків.

РОЗДІЛ II

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ УЧНЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

2.1. Сучасні методи виховання особистості

Сучасні методи виховання особистості орієнтовані на розвиток різних аспектів людини, зокрема її інтелектуального, соціального, емоційного, фізичного та духовного потенціалу. Окрім того, шкільна система виховної роботи представлена широким асортиментом методів, які базуються на наукових дослідженнях та практичних досвідах.

Аналізуючи виховну роботу вчителів можна сміло зазначити, що наразі активно реалізовується кожен з видів виховання (екологічне, національно-патріотичне, естетичне, фізичне, моральне, розумове та правове). Адже, як було зазначено раніше, використовується аксіологічний підхід з боку вчителів, що полягає в спрямованості педагогічної діяльності на творчий розвиток особистості, що в свою чергу є головним критерієм ефективності навчально-виховного процесу. Такий підхід визнає кожного учасника освітнього процесу активним суб'єктом діяльності та дозволяє збудувати суб'єкт-суб'єктні стосунки, створюючи комфортне середовище для роботи та взаємодії.

Так, наприклад, кожного року вже традиційними є безліч виховних заходів. Наприклад, 14 жовтня – день козацтва, день Захисника та Захисниці та день Покрови. У цей день проводять заходи, які можуть поєднувати у собі і фізичне, і моральне, і розумове і національно-патріотичне виховання.

Або ж безліч конкурсів з позашкільної роботи, що мають за мету роботу саме над екологічним, естетичним, розумовим та національно-

патріотичним вихованням. Це такі конкурси як: «Збережемо птаха, збережемо землю», «В об'єктиві натураліста», «Юний дослідник» тощо.

Розумове, естетичне та національно-патріотичне виховання поєднуються у безлічі Всеукраїнських конкурсах: «Країна фантазія», «Люби та знай свій край» та інші.

Популярними та важливими сьогодні є виховні заходи приурочені до Дня добровольця, Дня народження Т.Г. Шевченка, Дня Землі, Дня української мови та писемності, Дня рідної мови та інші, де вчителі поєднують розумове, моральне та національно-патріотичне виховання.

Варто зазначити, що під час проведення будь-якого з названих виховних заходів, вчителі активно поєднують безліч методів виховання, завдяки яким педагог має змогу добре пропрацювати над формуванням гармонійної особистості з розвинутими різними навичками та вміннями, які будуть корисні для дитини в майбутньому. Кожен метод виховання враховує індивідуальні особливості кожної дитини, завдяки чому можна з легкістю адаптуватися до їх потреб і можливостей. Окрім того, такі методи виховання засновані на позитивних цінностях та сприяють формуванню здорових стосунків з іншими людьми та розвитку гармонійної особистості.

Асортимент сучасних виховних заходів теж різниться. Це і квести (віртуальні для дистанційного навчання та звичайні під час офлайн режиму), віртуальні екскурсії, вікторини, вистави, тощо.

Кожен виховний захід, що приурочений до певної події, має елемент ознайомлення з історією даного заходу чи біографією відомої постаті. Цікавим та успішним методом є також змагання дітей між собою або між командами, який зручно реалізується як під час квестів, так і в спартакіадах.

Цікава ідея була знайдена на просторах соціальної мережі Фейсбук, де педагогиня ділилась власним досвідом. Так, нею була запропонована ідея використання на уроках «купонів». Вони видавались дитині за дотримання дисципліни протягом певного періоду часу та виконання певних доручень і завдань. Зібравши три купони, учень має змогу обміняти їх на один купон, який надає право на «звільнення від виконання одного домашнього завдання». Тож у даному випадку можна прослідкувати такі методи виховання, як привчання, доручення, заохочення та змагання.

Інша ідея, яку вдалось знайти на просторах платформи Всеосвіта, полягала у використанні «Щоденників успіху». Згідно рекомендаціям автора, їх доцільно використовувати з учнями початкових класів. Щоденник розрахований на кожен місяць навчального року та має такі категорії, як «Прийшов вчасно до школи», «Взяв все необхідне для навчання та нічого не забув», «Уважно слухаю пояснення вчителя та відповіді однокласників», «Приймаю активну участь на уроках», «Пишу в зошиті охайно і нікому не заважаю», «Дотримуюсь правил поведінки», «Допомагаю однокласникам», «Читаю додатково 10 хвилин», «Додатково виконую по одному завданню з математики, української мови». За виконання таких завдань кожен учень отримує «оцінку» щоденно, а вкінці місяця отримує винагороду від вчителя [221].

Завдяки такому прийому реалізуються наступні методи виховання: особистий приклад, переконання, педагогічна вимога, громадська думка, змагання, заохочення, самопізнання та саморегуляція.

Нова українська школа покликана розкривати потенціал кожного учня, тому надзвичайно важливим є створення дружньої та довірливої атмосфери у колективі, де не існує дискримінації, булінгу, стресу чи напруження [15].

Відповідно до ключових компетентностей НУШ основними завданнями нових методів виховання є:

- Формування та усвідомлення приналежності до соціальних ролей (громадянина, сім'янина, працівника тощо);
- Розвиток навчально-пізнавальних навичок та вміння вчитися протягом всього життя;
- Формування загальнолюдських моральних та культурних цінностей, усвідомлення власної національної ідентичності;
- Розвиток та формування особистісних якостей і здібностей учня.

Тому на початку дня вчителям рекомендується проводити ранкову зустріч (ранкове коло [16]), що передбачає розмову, під час якої панує щира атмосфера спілкування та відповідальності. Така зустріч відбувається протягом 15-20 хвилин для створення позитивного настрою на весь навчальний день.

До компонентів ранкового кола входить вітання, групове заняття, обмін інформацією та щоденні новини. Ці структурні елементи покликані створити дружню атмосферу та усвідомлення приналежності до колективу.

Під час таких спільних щоденних розмов школярі здатні висловлювати свої думки, пропонувати власні ідеї та вислуховувати інших. Вчитель може обрати будь-яку тему та організацію ранкового кола, що у свою чергу допомагає дитині критично мислити і розвивати соціальні й навчальні навички, які є необхідними у сучасному суспільстві.

Переваги такого підходу соціальної адаптації полягають в розвитку толерантності, активному слуханню різних думок та розуміння і визнання позицій інших людей. Завдяки регулярним зустрічам, учні зосереджують увагу не лише на власній особистості, але й охоплюють інших.

Враховуючи сьогоднішню ситуацію в нашій країні, не менш важливого значення має виховний захід, присвячений Міжнародному дню Миру, який відзначають 22 вересня кожного року. В умовах дистанційного режиму навчання, популярною формою проведення є квест-гра, де діти мають декілька станцій та змагаються один з одним (або між командами), йдучи до фінальної зупинки.

Окрім того, процес навчання побудований з врахуванням сучасних потреб дитини, зокрема:

1. Особистісно-орієнтований підхід, завдяки якому передбачається створення сприятливих умов для саморозвитку дитини. Особистість дитини вважається центром навчального процесу, а завдання вчителя полягає у тому, щоб стимулювати розвиток потенціалу кожної дитини;

2. Інтерактивне навчання. Його сенс полягає в тому, щоб діти не просто слухали пояснення вчителя, а брали активну участь у навчальному процесі. Інтерактивне навчання передбачає використання різних технологій, ігор, проєктів, дискусій, ділових ігор, які сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів. І сьогодні, як в режимі навчання онлайн, так і в оф-лайн, даний метод активно використовується, адже для успішного навчання дитину треба зацікавити;

3. Диференційований підхід (передбачає індивідуальний підхід до кожної дитини). Кожна дитина має свої індивідуальні особливості, і вчитель враховує ці особливості при плануванні і проведенні уроків;

4. Інтердисциплінарний підхід. Цей метод передбачає поєднання різних наукових дисциплін, які допомагають зрозуміти та пояснити складні явища та проблеми. Інтердисциплінарний підхід сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей учнів. Варто зазначити, що цей метод неабияк актуальний в умовах НУШ [15];

5. Групова робота. Цей метод передбачає роботу учнів у малих групах. Групова робота сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці, лідерства та толерантності;

6. Ігрові технології. Цей метод полягає в використанні різних ігор для досягнення певної мети. Ігрові технології стимулюють творчість, розвивають логічне мислення, сприяють формуванню навичок співпраці та толерантності. І цей метод активно реалізується під час проведення квестів, або ж завдяки певним програмам в режимі дистанційного навчання;

7. Модернізований підхід до оцінювання. Цей метод полягає в тому, щоб оцінювати не тільки знання учнів, але й їх розвиток, навички та здібності. Вчителі використовувати різні форми оцінювання, такі як портфоліо, самооцінка, взаємооцінка та інші. Наприклад, на платформі Всеосвіта наразі є безліч тек, розроблених вчителями початкової школи «Портфоліо учня початкової школи»;

8. Експериментальні підходи. Цей метод передбачає проведення експериментів та досліджень, щоб діти могли самі відкривати нові знання та закономірності. Експериментальні підходи стимулюють допитливість, творчість та ініціативу учнів [1, 13].

Ці методи виховання особистості є досить ефективними, оскільки вони спрямовані на комплексний розвиток дитини як особистості. Вони дозволяють вчителям створювати різноманітні ситуації для навчання та розвитку учнів, сприяють залученню дітей до навчального процесу та підвищенню їх інтересу до навчання.

Сучасні методи виховання особистості передбачають активну участь учнів у процесі навчання та виховання, розвивають їхній креативний та критичний мислення, сприяють розвитку співпраці та колективної роботи, а також забезпечують індивідуалізацію навчання для кожного учня.

Використання цих методів допомагає створити сприятливе середовище для розвитку особистості та підготовки її до життя в сучасному світі.

2.2. Роль батьків в адаптації дитини до школи та шкільного колективу

Шестирічні діти, які йдуть з дитячого садка до школи, мають різні погляди на нове оточення. Для одних дітей це можливість побачити нове та цікаве місце, а для інших – втрата звичного та комфортного середовища.

Шестирічок, навіть тих, хто готовий до шкільного навчання, чекає безліч труднощів. Початок шкільного навчання завершує дошкільний період життя дитини та змінює соціальну ситуацію її розвитку. Для того, щоб це стало початком нового етапу розвитку, дитина повинна бути готовою до нових форм співпраці з дорослими та ровесниками. Неготовність до шкільного навчання може проявлятися через запізнення, шкільні неврози та підвищений рівень неспокою. Хоча ці негативні явища іноді зникають до кінця другого року навчання, часто вони залишаються на довгий час [5, 9].

Для того, щоб дитина успішно справлялася з навчанням у школі, важливо, щоб до вступу у школу її нервова система була добре розвиненою, оскільки вона під час навчання піддається підвищеним навантаженням. Дитина має вміти контролювати свою рухову активність, оскільки вона буде проводити багато часу на уроці, уважно слухаючи вчителя, вчасно сприймаючи нову інформацію та опановуючи нові навички читання та письма. Крім того, щоб дитина могла успішно опанувати письмо та малювання, їй потрібно мати розвинені дрібні м'язи рук і формувати моторні навички.

Для того, щоб попередити такі проблеми і підготувати дитину до школи, важливо звернути увагу на її розвиток в перші роки життя. Зокрема, варто забезпечити дитині раціональне харчування з достатньою кількістю білків, жирів та вуглеводів, що є необхідним для забезпечення росту та розвитку організму. Також важливо забезпечити дитині достатню кількість фізичної активності та повноцінний сон, що сприятиме розвитку нервової та м'язової систем.

Для розвитку мовлення важливо багато розмовляти з дитиною, читати їй книжки та прослуховувати музику. Також корисно проводити різноманітні ігри та вправи на розвиток мовлення, наприклад, просити дитину описати свої дії або розповісти про свої враження від подій.

Для розвитку дрібної моторики і формування моторних навичок, корисними будуть ігри з ліпленням, малюванням, складанням конструкторів та іграшок. Важливо, щоб дитина мала можливість експериментувати з різноманітними матеріалами та інструментами, такими як фарби, пензлі, глина, ножиці тощо.

Під час навчання дитини, її функції поступово вдосконалюються, і вона доганяє своїх ровесників у розвитку. Тому ще до початку навчання в школі, можна їй потрібно займатися спеціальними вправами, які прискорять розвиток необхідних функцій.

Малюкам, які не відвідують дитячий садок, необхідно приділяти особливу увагу в підготовці до школи. Щоденні заняття, які починаються з 5 років, можуть включати малювання, ліплення з пластиліну, вирізання з паперу, тканини чи картону, конструювання, навчання пришивати гудзики, в'язати гачком та вишивати. Всі ці заняття сприяють розвитку дрібних м'язів руки. Якщо дитина має вади мовлення, варто звернутися до логопеда, оскільки це може впливати на її письмо. Розмовляйте з дитиною

частіше, пропонуйте описувати побачене та складати оповідання за малюнками, щоб сформувати правильну вимову.

Починаючи з січня місяця, рекомендується проводити спеціальні заняття один-два рази на тиждень, щоб підготувати дитину до письма. Можна використовувати спеціальний посібник для навчання деяких елементів письма, який містить 17 елементів у зменшеному вигляді. Альтернативою до цього посібника може бути звичайний зошит у лінійку.

Ці заняття допомагають навчити техніки та рухів пальців та кісток, необхідні для написання різних прописів. Крім того, вони сприяють вихованню посидючості, уваги, зосередженості, звички навчатися регулярно та зберігати відносну непорушність – усього того, що потрібно в школі.

На початку кожного заняття рекомендується показати дитині на маленькій дошці або аркуші паперу, як правильно рухатися пальцями та кистю при виконанні певного елемента. Потім потрібно відпрацювати цей рух у повітрі разом з дитиною, далі можна запропонувати відтворити опрацьований рух, наприклад, обвівши його по пунктирній лінії як зразок елемента. Потім доречно провести фізкультхвилинку, під час якої дитина кілька разів стисне пальці в кулачок та енергійно розтисне їх. Після цього дитина повинна намагатися відтворити заданий елемент письма самостійно на аркуші паперу. [14]

Для письма дитині потрібно мати зручну позу за столом, де вона може вільно опиратися спиною на спинку стільця і ставити ноги на підлогу. Руки повинні бути вільними, ліктів потрібно тримати на рівні столу, а плечі – розслабити. Для кращого контролю над лініями можна використовувати спеціальний зошит з лініями.

Крім занять із письма, не варто забувати про інші види діяльності, які також важливі для розвитку дитини, наприклад, читати казки та історії,

вивчати нові слова, розвивати фантазію та творчість. Дитина повинна малювати, ліпити і гратися – це допоможе їй розвивати моторику та уяву.

Психологи також звертають увагу на мотиваційну готовність до навчання як на головний чинник. Це означає, що важливо, щоб дитина мала правильне уявлення про школу і її вимоги. Наприклад, щоб вона мала мотивацію вчитись і розвиватись, а не просто хотіла піти до школи, щоб не спати вдома. Якщо у дитини неправильне уявлення про школу, вона може зіткнутися з труднощами, тому важливо надати їй підтримку і пораду психолога. Крім того, рівень знань у дітей різний, і навіть у тих, хто має високий рівень знань, можуть виникати труднощі з висловлюванням думки та реагуванням на запитання. Тому не слід розділяти дітей на "розумних" і "не дуже", а краще дозволити їм спілкуватись з вчителями та спеціалістами, щоб краще підготуватись до школи.

Батьки часто знаходяться в ситуації, коли вони повинні захищати своїх дітей від авторитарної поведінки вчителя. У таких випадках, на чиєму боці перебуває психолог?

Психолог завжди підтримує дитину в таких ситуаціях. Важливо розуміти, що кожна дитина є унікальною і не може бути порівняна з іншими. Батьківська любов повинна бути душевною та захищати дитину протягом всього життя. Тому варто якомога частіше проводити час разом з дитиною і приділяти їй увагу. Наприклад, під час підготовки до школи можна разом скласти портфель. Це може стати цікавою грою для дитини перед сном, щоб допомогти їй підготуватися до школи. До прикладу:

Гра «Збери до школи ранець»

Інструкція для батьків: «Перед початком гри з дитиною ще раз розгляньте її ранець, оцініть його зовнішній вигляд та зручність. Ранець був створений з любов'ю, щоб малюкові було приємно користуватися

ним в школі. Перевірте, як дитина вміє застібати та розстібати блискавки, липучки та замочки, розгляньте всі відділення і поясніть їх призначення. Чим краще дитина доглядатиме за своїм ранцем, тим довше він буде служити.

Після цього перейдіть до гри. На столі лежать ранець та кілька предметів, таких як пенал, олівці, ручка, зошити, папка та торбинка для сніданку. Дитина повинна швидко та охайно скласти всі речі до ранця. Гра закінчується, коли все зібрано та ранець закритий. Наступного дня гру можна повторити, використовуючи годинник, щоб визначити, скільки часу потрібно дитині для правильного та охайного складання речей до ранця. Ви зробили все можливе, щоб підготувати малюка до важливого етапу його життя - першого класу. Проте ви все ще хвилюєтеся про те, як все складеться, і ваша дитина також переживає» [14].

Починаючи з перших днів після вступу до школи, батьки можуть допомогти дитині пережити цей період якомога менш болісно та зробити його позитивним досвідом.

Ось декілька порад для батьків, які хочуть допомогти своїм дітям адаптуватися до школи та шкільного колективу:

1. Підготуйте дитину до школи, ознайомте її зі шкільною програмою, самою школою та дайте змогу познайомитися з майбутніми однокласниками та вчителькою.

2. Будьте зі своєю дитиною разом в перші дні школи. У цей період варто знайти час, щоб провести з дитиною більше часу, допомогти їй зорієнтуватися в новому оточенні та дати їй зрозуміти, що ви з нею залишаєтеся та підтримуєте її.

3. Створіть режим дня та привчіть дитину до самостійності. Режим дня допоможе дитині орієнтуватися у часі та виконувати завдання

вчасно. Привчіть дитину до самостійності: навчіть її самостійно взуватися та одягатися або ж скласти портфель.

4. Заохочуйте дитину до спілкування. Спілкування з однокласниками та іншими дітьми в школі дуже важливо для адаптації дитини до шкільного колективу.

5. Виконуйте домашні завдання разом з дитиною. Це допоможе вам зрозуміти, що вона вивчає в школі та які труднощі виникають у неї. Ви також зможете допомогти їй зрозуміти матеріал та вирішити завдання.

6. Слухайте свою дитину та давайте їй зрозуміти, що ви її підтримуєте та що її проблеми важливі для вас. Допоможіть їй знайти рішення проблем, з якими вона стикається в школі та з пошуком нових друзів.

7. Відвідуйте батьківські збори та зустрічі з вчителями. Батьківські збори та зустрічі з вчителями допоможуть вам зрозуміти, як проходить навчання вашої дитини та які є її успіхи. Ви також зможете дізнатися про шкільні події та зустріти інших батьків.

8. Створіть домашнє середовище, яке підтримує навчання. Забезпечте дитину необхідними матеріалами для навчання, такими як підручники, зошити та інше необхідне обладнання. Зробіть навчання цікавим та заохочуйте дитину до самостійного вивчення матеріалу.

9. Забезпечуйте регулярність та стабільність в дитячому житті. Створіть розклад дня та дотримуйтеся його. Регулярність допоможе дитині відчувати стабільність у своєму житті та зменшити ризик стресу.

10. Заохочуйте дитину до здорового способу життя, що включає у себе правильне харчування, достатній сон та регулярну фізичну активність. Допоможіть дитині створити здорові звички та показуйте своїм прикладом.

11. Допоможіть дитині знайти своє хобі. Вони допоможуть дитині зняти стрес та знайти заняття, яке їй дійсно подобається. Підтримуйте дитину в її захопленнях та допомагайте знайти час для їх заняття.

12. Показуйте приклад та вчіть дитину розвивати свої навички соціальної взаємодії. Соціальна взаємодія є важливою складовою успішного життя. Вчіть дитину спілкуватися з іншими, бути терплячою та доброзичливою. Підтримуйте її в розвитку соціальних навичок та вчіть, як встановлювати позитивні стосунки з іншими людьми.

13. Не забувайте, що мова та мовлення краще розвиваються в атмосфері спокою, безпеки та любові.

14. У кожної дитини свій темперамент, свої потреби, інтереси, симпатії та антипатії, тому потрібно поважайте її унікальність.

15. Працюйте з дитиною над розвитком її пам'яті, уваги, мислення. Для цього сьогодні пропонується багато ігор, головоломок, задач у малюнках, лабіринтів тощо в різних періодичних та інших виданнях для дітей.

16. Дитина повинна мати вдома певне доручення і відповідати за результат його виконання.

17. Необхідною умовою емоційно-вольового розвитку дитини є спільність вимог до неї з боку всіх членів родини.

18. Не завищуйте і головне не занижуйте самооцінку дитини. Її результати варто оцінювати адекватно і, щоб вона розуміла критерії.

Загалом, адаптація до школи та шкільного колективу є важливим етапом у житті кожної дитини. Батьки можуть допомогти дітям пережити цей період якомога менш болісно та зробити його позитивним досвідом. Головне – бути підтримкою та показувати свою любов до дитини, адже вона повинна знати, що завжди може розраховувати на своїх батьків.

Окрім того, психологи рекомендують батькам першокласників дотримуватись певних правил, зокрема:

1. **Спокій.** Сконцентруйте увагу на диханні і відліку до десяти. Відчуйте спокій та рівновагу, і згадайте про ті часи, коли ви успішно долали страхи своєї дитини. Якщо потрібно, ви можете розпочати розмову або навіть отримати допомогу в складній задачі.

2. **Не поспішайте!** Педагоги і батьки часто вимагають від дитини негайного успіху, але не розуміють наскільки важко це може бути. Іноді очікування від дитини є надто великими і не завжди реалістичними. Це може привести до того, що вона почне ненавидіти навчання та школу.

3. **Безумовна любов.** Любов до дитини не залежить від її успіхів у школі. Вона відчуває безумовну любов і це допомагає їй бути впевненою в собі та перебороти невдачі. Незважаючи на те, що невдачі можуть засмучувати батьків, важливо не дозволяти їм зіпсувати взаємини з дитиною. Не варто надмірно реагувати на невдачі, а замість цього підтримувати та надихати дитину на подальші досягнення.

4. **Найголовніше – похвалити за виконану роботу, а критикувати – за спосіб її виконання.** Дитина може сприймати будь-яку оцінку як загальну оцінку своєї особистості, тому важливо навчити дитину відрізняти оцінку її роботи від оцінки її як особистості.

5. **Успіх у навчанні може бути як острівок у морі помилок, на якому дитина може знайти підтримку та віру в себе.** Оцінювання дитячої праці повинно бути індивідуальним та тактовним, щоб дитина не мала ілюзій або відчуття повної невдачі [11].

6. **Щоб дитина спробувала досягнути мету, її потрібно ставити конкретно та реально.** Не слід ставити недосяжні цілі, які здатні знищити мотивацію.

7. Не слід забороняти дітям займатися хобі, щоб поліпшити їхні навчальні успіхи. Це може мати стимулюючий ефект, якщо дитина ще зацікавлена в навчанні. Але якщо дитина вже втратила інтерес до навчання, але займається чимось, що їй подобається, то потрібно підтримувати її у цьому хобі, оскільки це може стати ниткою, що приведе її до активного життя в навчанні. Для ефективності всіх правил, дитина повинна стати співучасником у своїй оцінці та навчитися самостійно оцінювати свої досягнення. Вміння оцінювати себе є необхідною складовою для уміння вчитися та головним засобом подолання труднощів у навчанні [18,19, 20].

Отже, адаптація дитини до школи та шкільного колективу є важливим процесом, який потребує підтримки батьків. Для успішної адаптації дитини до школи необхідно забезпечити їй комфортні умови, виявляти турботу та підтримку, дозволити дитині розвиватися власним темпом, а також спілкуватись з учителями та іншими батьками, щоб отримати додаткову підтримку та поради. Терплячість та розуміння батьків грають ключову роль у процесі адаптації дитини до школи.

ВИСНОВКИ

Отже, з проведеної роботи вдалось з'ясувати наступне:

1. Основними психолого-педагогічними засадами самооцінки особистості школяра є розвиток позитивної самооцінки, навчання розумінню своїх емоцій та думок, встановлення мети та розвиток стратегій досягнення цієї мети, навчання самопідтримки та мотивації. Ці засади допоможуть школярам розвивати позитивне ставлення до себе, досягати навчальних цілей та розвивати позитивні міжособистісні відносини.
2. Згідно опрацьованої психолого-педагогічної літератури та аналізу досліджень безлічі науковців школа має важливе значення для соціальної адаптації особистості. Шкільне середовище може бути місцем, де діти навчаються розв'язувати конфлікти, встановлювати соціальні зв'язки, розвивати соціальні навички та підготовлюватися до життя в суспільстві. Однак, негативні аспекти шкільного середовища, такі як булінг, дискримінація та неадекватна поведінка дорослих, можуть впливати на соціальну адаптацію дітей в негативний спосіб. Отже, важливо забезпечувати безпечне та позитивне шкільне середовище, де діти можуть розвиватися та навчатися соціальним навичкам для подальшого життя в суспільстві.
3. Сучасні методи виховання особистості передбачають активну участь учнів у процесі навчання та виховання, розвивають їхній креативний та критичний мислення, сприяють розвитку співпраці та колективної роботи, а також забезпечують індивідуалізацію навчання для кожного учня. Використання цих методів допомагає

створити сприятливе середовище для розвитку особистості та підготовки її до життя в сучасному світі.

4. Для успішної адаптації дитини до школи та нового колективу, важливо, щоб батьки надавали підтримку та турботу. Для цього потрібно створити комфортні умови для навчання, дозволити дитині розвиватися власним темпом та спілкуватися з учителями та іншими батьками. Також необхідно мати терпіння та розуміння, оскільки цей процес може зайняти певний час. Роль батьків у процесі адаптації дитини до школи є ключовою.

РЕЗЮМЕ

Соціальна адаптація людини у суспільстві залежить у першу чергу від її оцінки самої себе, що відповідно має вплив на людські взаємовідносини.

Тому актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми курсової роботи «Самооцінка як фактор соціальної адаптації», предметом якої є особистість учня молодшого шкільного віку.

У першому розділі глибоко розкрито поняття самооцінки людини як здатності адекватно оцінити свої можливості та вміння, що в подальшому сприяє повноцінній адаптації у суспільстві.

У другому розділі наведено приклади та аналіз сучасних методів виховання особистості, які повинні бути спрямовані на активну участь школярів у процесі навчання та виховання, що у свою чергу сприяє розвитку співпраці та роботи шкільного колективу.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, підрозділів, висновку, резюме та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 33 сторінок. Опрацьовано 22 літературних джерела.

Ключові слова: самооцінка, індивідуальність, особистість, соціальна адаптація, комунікація, співпраця.

RESUME

A person's social adaptation depends primarily on their self-esteem, which, accordingly, has an impact on human relationships.

Therefore, the relevance of this problem led to the choice of the topic of the study "Self-esteem as a factor of social adaptation", the subject of which is the personality of a primary school pupil.

In the first chapter, the concept of a person's self-esteem as the ability to adequately estimate one's capabilities and skills is deeply revealed, which further contributes to full adaptation in society.

The second chapter provides examples and analysis of modern methods of personality education, which should be aimed at the active participation of pupils in the process of learning, which in turn contributes to the development of cooperation and work of the school team.

The work consists of an introduction, two chapters, subsections, a conclusion, a summary and a list of sources used. The work consists of 33 pages. 22 scientific sources were processed.

Key words: self-esteem, individuality, personality, social adaptation, communication, cooperation.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амонашвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Київ: Освіта, 1991.
2. Бабаян Ю. О., Тимченко Н. А. Особливості формування самооцінки молодшого школяра. Психологічні науки. 2014. №2, с. 26–30
3. Беляєва О. На межі між дитинством та дорослістю. Березень 2012.
4. Бернс Р. Розвиток Я-концепція і виховання. М.: Прогресс, 1986. 354 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – Вид. 4-те, стер. – Київ : Академвидав, 2012. – 615 с.
6. Виготский Л. С. Педагогічна психологія: монографія. Москва: АСТ, 2008. 321 с.
7. Дячук П. В. Формування самооцінки молодших школярів у навчальній діяльності: монографія. Умань: П.П. Жовтий О.О., 2016. 210 с.
8. Захарова А. В. Психологія формування самооцінки. Мінск, 1993. 100 с.
9. Ілляш С. Д. Самооцінка в молодшому шкільному віці та фактори, які її детермінують. Проблеми загальної та педагогічної психології: зб. наук. праць. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К.: 2010. Т. 12. Ч. 2. С. 108–115.
10. Калашникова В. Н. Формування адекватної самооцінки навчальної діяльності молодшого школяра за допомогою діяльнісного методу навчання. Молодий вчений. 2018. № 6. С. 173–175
11. Калюжна Є. М., Шевергіна М. В. Вплив самооцінки на успішність у молодшому шкільному віці. Молодий вчений. 2016. № 32. С. 559–563.

12. Кравченко Т. В. Життєві сценарії сім'ї та їхній вплив на соціальний розвиток особистості. Педагогіка і психологія. 2012. № 1.
13. Лісова С. Вплив самооцінки учнів на успішність навчального процесу. Рідна школа. 2000. № 12. С. 36–38
14. Матеріали для допомоги вчителю в роботі з особливими дітьми. URL : [Матеріали для допомоги вчителю в роботі з особливими дітьми \(naurok.com.ua\)](http://naurok.com.ua)
15. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : https://www.researchgate.net/publication/347510048_Nova_ukrainska_skola_Konceptualni_zasadi_reformuvanna_serednoi_skoli
16. Ранкова зустріч: що це і навіщо | Нова українська школа. URL : [Ранкова зустріч: що це і навіщо | Нова українська школа \(nus.org.ua\)](http://nus.org.ua)
17. Скрипченка О.В. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Просвіта, 2001.
18. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ : Рад. школа, 1978.
19. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибр. твори в 5-и т. Т. 3. Київ : Рад. школа, 1977.
20. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям // Вибр. твори в 5-и т. Т. 2. Київ : Рад. школа, 1976.
21. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології (Передмова) // Вибр. педагогічні твори в 2-х т. Т. 1. Київ : Рад. школа, 1983.
22. Шишова Волошина О.І. Щоденник успіху для учнів початкової школи. URL: <https://vseosvita.ua/2.ce50>